

AZ ÉLETHELYZETHEZ IGAZÍTOTT TANULÁS PEDAGÓGIAI GYAKORLATA

Gerő Péter

p_gero@yahoo.com

Absztrakt: Az élethelyzethez igazodó tanulás felnőttképzési oktatástechnológia, amely végigkíséri a tanítás-tanulás folyamatát. Az előadás az élethelyzethez igazított tanulás kiinduló gondolatait foglalja össze, az előtörténet rövid áttekintésével.

Több, mint tizenöt éve annak, hogy Kabdebó Györggyel, aki akkor a Magyar Mozi- és Videofilmgyár Népszerű, Tudományos és Oktatófilm Stúdiójának filmrendezője volt, rájöttünk – egy, a számítástechnikáról szóló filmsorozat készítése kapcsán – hogy a tananyag illusztrációja nem képes igazi segítséget adni a tanulónak. Még a mozgófilm sem.

Ha nem tudunk igazodni az egyéni tanulási stílushoz, egyéni tanulási sebességhez, akkor nem megfelelő segítséget adunk, nem megfelelően időzítve. Nem a céltáblára lövünk, hanem arrafelé, ahol a céltáblákat sejtjük, ahol a céltáblák általában lenni szoktak.

A segítségnek változnia kell tudnia az adott helyzettől függően. Ennek pedig szinte az egyetlen megismerési lehetősége a tanulótól érkező visszajelzés. Vagyis: a tanulótól érkező visszajelzés alapján változtatnunk kell a segítségnyújtást.

Commodore 64-es számítógépekkel vezérelt videómagnetofonokkal készítettünk interaktív videó tananyagot. Ez volt Magyarországon a Fővárosi Oktatástechnológiai Központ szakmai előzménye.

A FOK létrejöttkor jónéhányunknak lehetőségünk volt Nagy-Britanniában tanulni a szakterület alapjait. A „nyílt tanulás” és a „rugalmas tanulás” a magyar szakirodalomban mást jelent, ezért a „kötetlen és önálló tanulás” kifejezést használtuk. Az egykori FOK-béli módszertani műhely egykori tagjai közül sokakat ma is erről a szóhasználatról lehet felismerni.

Fantasztikus élmény volt egy professzionális rendszerbe bepillantani. Akit érdekel: nemrég jelent meg az akkori tanáraink legújabb könyve: az amazon.com áruházban és sok más helyen is hozzáférhető.¹

Nekem azonban, bevallom, a nagy intellektuális élmény mellett hiányérzeteim is voltak. Valahogy esetlegesnek tűnt néhány megoldás, öncélúnak tűnt néhány felsorolás és előadásmód, véletlenszerűnek tűnt néhány módszer és szabály.

Tudomásul vettem, hogy hiányos a háttértudásom és nem értek hozzá annyira, hogy magamtól felfogjam az összefüggéseket. A gyakorlat azonban azt mutatta, hogy ahol hézagot sejtetek – ott helyenként valóban hézag van.

Egyre inkább éreztem, hogy nem értek igazán a kötetlen és önálló tanulás módszeréhez. Így aztán elkezdtem használni. Amikor pedig rájöttem, hogy az ismereteim a sémák alkalmazásán alapuló gyakorlati felhasználáshoz sem elegendőek, akkor elkezdtem tanítani a módszert. A hézagok

¹ Roger Lewis, Quentin Whitlock: How to Plan and Manage an E-learning Programme (Gower Publishing Ltd, 2003)

feltárására nincs jobb helyzet, mint meghallgatni kreatív, kritikus gondolkodású hallgatók megjegyzéseit, nem igaz?

Sokféle kísérlet és átalakulás után a 2005-2006-os tanévben a Pécsi Tudományegyetemen önálló tanulás az informatika korában címmel ment a tantárgy, amely állítólag a PTE történetében az első volt, amelyet két karon egyszerre hirdettek meg.

Közben sorra sikerült megtalálnom a kérdéseimre megfogalmazott válaszokat. Kiderült, hogy ugyanezeket a kérdéseket mások is feltették már, és felelni is tudtak rájuk. Kiderült, hogy a hatalmas kirakósjátéknak rengeteg darabkája megvan már; csak ezeket a darabkákat kellő alázattal egymás mellé kell helyezni.

Csak hogy biztos lehessen abban, hogy egy nyelven beszélünk: az alázat nem alázatoskodást jelent, hanem azt a magatartást, amikor a szobrász ahelyett, hogy addig ütné a követ, míg az nem kezd hasonlítani az ő elképzeléséhez, ehelyett addig keresi, míg meg nem látja a kőben a szobrot – és akkor kibontja belőle.

Az idei évben, kétszemeszteres, keresztféléves módon a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, az egyetem oktatóinak tanítom a talán már kiforrott változatot, amelynek a címe ugyanaz, mint a jelen előadásé.

Pedagógiai gyakorlatról van szó. Határozzuk meg pontosan a tanulási célt; és ettől kezdve a záró mérésig és a záró okmány átadásáig írjuk elő azt a folyamatot, ahogyan az **adott** tanuló az **adott** kiindulási pontjából az **adott** célt elérheti. Ez tehát nem leírás, hanem előírás. Nem tudományos magyarázat a tojásfehérje hő hatására történő koagulálódásáról és a tojáshéjra tapadó szalmonellakórokozóról, hanem előírás: végy két tojást, törd fel és tedd a serpenyőbe, de előtte mosd le őket (és hogy Karinthyt idézzem: közben felfelé tartsd a kezedet, különben a víz befolyik az inged ujjába) – s ha érdekel, hogy mindez miért van, akkor figyelmedbe ajánlom a szöveggyűjteményt; de a rántotta anélkül is elkészül, ha betartod a szakácskönyv előírásait.

Élethelyzethez igazított tanulásról van szó. A tapasztalatom az, hogy a felnőtt tanulóval (akinek nem az élete fő kihívása a folyó tanulás) átlagosan hathetente történik valami (egészségügyi gond, családi probléma, munkahelyi kavarodás vagy bármi), ami átrendezi a tanulással kapcsolatos helyzetét, az időbeosztását, a fontossági sorrendeket. A felnőttkori tanulás kulcskérdésének azt tartom, hogy ezeken a szükségképpen időnként bekövetkező holtponthelyeken hogyan jut át a felnőtt tanuló. Nem a holtponthelyek, megakadások kiküszöböléséről van szó: ezek be fognak következni. A kérdés az, hogy mit kezdünk velük. A konyhakést nem az tudja megfelelően használni, aki soha nem vágja meg magát. Időnként mindenki megvágja magát. A kérdés az, hogy mit csinál, amikor megvágta magát. A segítőnek szóló kérdés pedig az, hogy fel van-e készülve arra is, hogy ebben a helyzetben is segítsen.

Ez tehát igazi oktatástechnológia: gyártási folyamat az inputtól az outputig. Arról szól, hogy a beérkező munkadarab (a tanuló, aki mellesleg minden más tanulótól eltér képességeiben és előismereteiben, tanulási céljaiban és szokásaiban) hogyan bocsátható ki kiszámítható ráfordítással úgy, hogy a célként meghatározott kompetenciáknak bizonyított módon a birtokában legyen.

Az élethelyzethez igazított tanulás a kötetlen és önálló tanulás, távoktatás, lifelong learning, permanens nevelés, self-directed learning és más neveken felhalmozódott tapasztalatokat, a számítógéppel segített tanulás átvehető módszereit és eszközeit, a technológiával segített kötetlen és

önálló tanulás eszközszerét, a jelenléti képzés és a távoktatás módszereit, a kötött, a programozott és a más módokon irányított tanulás módszereit, az ehhez illeszkedő értékelési módszereket **a kompetencia megszerzésére irányuló tanulási folyamat szempontjából működtethető rendszerbe szervezi.**

Forrásait lehetetlen volna most a teljesség igényével felsorolni: a brit open and flexible learning (amit annakidején a FOK-ban „kötetlen és önálló tanulás”-nak fordítottunk, mert az „open” és a „flexible” szavak fordításait a magyar pedagógiai életben már másra használtuk), a szegedi Nagy József pedagógiaprofesszor kompetencia-felfogása, az Atkinson-féle elvárás-érték-elméletből levezetett, a teljesítménnyel kapcsolatos viselkedésről szóló modell, a mastery learning Magyarországon is kipróbált módszere egy rendszerbe áll össze Comenius híres „mindenkit mindenre megtanítani” felfogásával.

Hol tartunk?

Folyik a (kétharmadrészben egyéni tanulásra épülő) tanfolyam; készül a tankönyv, a példatár és a szöveggyűjtemény.

Hogyan tovább?

Most kicsit zavarban vagyok, mert ezzel az előadással megelőlegeztem az eredményt. A Zrínyi egyetemen a tanfolyam az év végéig tart, a leírás kézírata pedig csak mostanában kerül a lektorokhoz.

A szándékom az, hogy a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság Multimédia az oktatásban szakosztályának honlapján néhány részletet közzéteszek – nem tagadom, hogy vitát inspiráló céllal.

A Multimédia az oktatásban konferencia résztvevőinek, akikkel az elmúlt évek során a megakadásaim történetét és az aggodalmaimat is megosztottam, most örömmel újságolom el, hogy azt hiszem: odafigyelésre méltó eredményeket fogok bemutatni a műértő hallgatóságunknak.

Összefoglaló

Az élethelyzethez igazodó tanulás a különféle neven felhalmozódott tapasztalatokat, a számítógéppel segített tanulás átvehető módszereit és eszközeit, a technológiával segített kötetlen és önálló tanulás eszközszerét, a jelenléti képzés és a távoktatás módszereit, a kötött, a programozott és a más módokon irányított tanulás módszereit, az ehhez illeszkedő értékelési módszereket a kompetencia megszerzésére irányuló tanulási folyamat szempontjából működtethető rendszerbe szervezi.